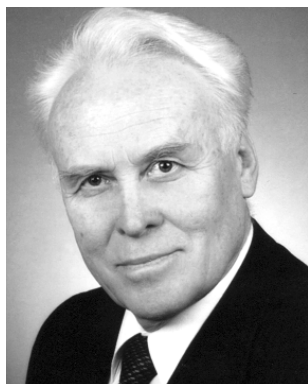

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЛАДУ

*Інтерв'ю академіка В. Сіренка —
головному редакторові журналу «Право України»,
професору О. Святоцькому*

В. СІРЕНКО

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
академік АПрН України*

О. СВЯТОЦЬКИЙ

*головний редактор журналу
«Право України»,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент АПрН України*

Вступне слово головного редактора

Влада є одним із найактуальніших і багатогранних явищ, яке проймає всі сфери людського життя, виявляючи себе як у політичній, так і економічній, моральній тощо сферах.

Очевидним є феномен влади в реалізації об'єктивно необхідної функції — врегулювання відносин у суспільстві, адже без цього атрибута суспільство просто зруйнується під впливом його внутрішніх суперечностей.

Нинішня ситуація у владі України, для якої характерним є її системна криза і як закономірний результат — гостре розчарування суспільства в українській владі, породжує для нашої молодої держави непрогнозовані та непередбачувані наслідки.

Таким чином, питання про владу залишається одним із найактуальніших і затребуваних як у суспільній науці, так і практиці.

З огляду на актуальність питання про владу, юридичний журнал «Право України» звернувся з відповідними запитаннями до одного з провідних фахівців у галузі теорії держави і права, державного управління, в питаннях легальності й легітимності державної влади, значення інтересів у системі поділу влади та викорінення корупції тощо — академіка В. Сіренка.

1. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Василю Федоровичу! Категорія «влада» є такою, що найчастіше цікавить як науковців, так і практиків. Однак це не робить її більш зрозумілою, особливо для пересічних громадян. З огляду на складність цієї категорії, хотілося б насамперед з'ясувати: понятійні підходи в розумінні влади, які існують на сьогодні в науці, тобто визначити її поняття, з'ясувати — що, власне, є владою, яка її природа, причина прояву, структура та джерела?

Ваші наукові інтереси пов'язані з дослідженням також категорії «інтересу» (зокрема, інтереси за їх носієм — особисті, колективні, громадські) і, особливо, проблеми взаємозв'язку інтересів і влади, інтересів і поділу влади. Так, визначаючи сутнісне розуміння влади як залежності, що визначається необхідністю постійного задоволення потреб людини, Ви зумовлюєте потребу з'ясування співвідношення влади та інтересу. У чому конкретно полягає співіснування, взаємозв'язок влади та інтересів? Ці категорії, явища є тимчасовою або постійною, логічною схемою розвитку?

Влада так чи інакше, як Ви доводите, проявляється через волю суб'єкта (особистості, групи, класу), що влада — це «здатність здійснювати волю», «володіння можливістю підкоряти своїй волі». З огляду на це, запитання: яким є співвідношення волі і влади? Чи насправді вольовий характер влади є важливим у з'ясуванні її змісту?

Як Ви стверджуєте, необхідно враховувати й те, що воля суб'єкта майже завжди обумовлена його інтересами. Давайте тепер з'ясуємо питання співвідношення волі та інте-

ресів у владі. У чому конкретно проявляється сутнісне вираження влади через волю та інтереси?

Відповідь Василя Сіренка:

Таке соціальне явище, як «влада», осмислюється теоретично і практично використовується людством уже протягом багатьох тисячоліть. Однак і в XXI ст. н. е. сутність цього поняття повністю не розкрита, хоча на шляху до розуміння природи влади в науці і практиці вже досягнуто певних сталих знань. Насамперед влада розглядається як суспільні вольові відносини між людьми, що має ряд специфічних ознак. Влада розуміється як засіб функціонування будь-якої соціальної спільноти, що полягає у відносинах підпорядкування волі окремих осіб та їх об'єднань керівній у цьому співтоваристві волі. Влада також визначається як здатність підкоряти поведінку і діяльність людей волі всього суспільства або окремого класу. Тут влада розглядається як властивість або стан, що дає можливість окремій волі підпорядковувати поведінку інших людей. Існують також підходи, які вбачають у владі насильство одних суб'єктів над іншими, підпорядкування силою чи загрозою застосування сили. Всі ці визначення влади ґрунтуються на тому, що влада є проявом волі людей. При цьому під волею я розумію здатність суб'єкта до вибору мети діяльності, а також методів і засобів її досягнення.

Воля розглядається як основний наповнювач суті влади. Немає сумнівів у тому, що вольовий момент у владі присутній і проявляє себе, але влада в реальному житті не зводиться тільки до волі. Якщо це так, тоді будь-яка влада є свавіллям. А суспільство не може розвиватися на свавіллі вольових суб'єктів. Отже, влада в

суспільстві повинна бути пов'язана з чимось постійним, фундаментальним, повторюваним, закономірним. Таким фундаментом влади можуть бути тільки матеріальні процеси, що відбуваються в самому суспільстві. І якщо глибше розібратися у владовідносинах, то ми виявимо зв'язок між владою і потребами та інтересами людей. А це вже не лише вольовий, а й матеріальний бік життєдіяльності людей.

Насамперед впадає в око та обставина, що коли зміст влади зводиться до волі, то панувати завжди буде той, у кого ця якість більш розвинена. Але суспільна практика в історичному зрізі не підтверджує такого висновку. Панують, дійсно, вольові та сильні, а іноді й безвольні, але тільки в тому разі, допоки їм вдається утримувати в залежності підвладних. І головне полягає не в тому, якою є залежність, а в тому, що вольовий зовнішній прояв влади можливий тільки тоді, коли сформувалася залежність одного суб'єкта від іншого. Причина прояву залежностей у суспільному житті полягає в простому і повсякденному факті: необхідності задоволення потреб людей.

У життєдіяльності людського суспільства ця необхідність постійно відтворюється. Проте можливості задоволення цих потреб у різних соціальних груп і навіть певних осіб є неоднаковими. Способи та засоби задоволення потреб, що перебувають за межами можливості прямого споживання суб'єктом матеріальних і духовних благ, формують постійний стан залежності одних учасників суспільних відносин від інших. У цьому полягає суть влади.

Чи зумію я задовольнити свої потреби, в яких формах, якими способами й засобами – багато в чому залежить особисто від мене, від моїх якос-

тей. Але чи реалізуються ті з моїх потреб та інтересів, засоби і способи задоволення яких лежать у межах доцільної діяльності іншого суб'єкта, від мене мало залежить, і я змушений підкорятися його вимогам, його умовами, щоб задовольнити власні потреби.

Спрацьовує тут і відома формула, що жити в суспільстві і бути вільним від суспільства неможливо. Тому ця залежність і називається владою. Головне її змістове начало полягає в тому, що конкретний суб'єкт через природні якості (влада в сім'ї) або соціальний стан (власність, доступ до функцій насильства і примусу) має можливість надати або не надавати в моє розпорядження кошти або інші засоби задоволення моїх потреб. Але чому ж одні – володарі, а інші – підвладні? Я вважаю, що в кожному історичний момент це визначається рівнем розвитку суспільства, а безпосередньо реальним результатом боротьби, суперечності, зіткнень конкретних інтересів.

Влада є способом фіксації стану врівноваженості конкретних соціальних сил, що перебувають у постійній боротьбі, з тієї причини, що способи і засоби задоволення потреб та можливості їх задоволення є непостійними. Зрештою, влада – це сила, що вийшла з боротьби. Це сила інтересу, що переміг. Отже, якщо інтерес характеризує стан залежності між необхідністю задоволення потреб суб'єкта, способами і засобами, які суб'єкт організовує через власну діяльність, то влада – це залежність між необхідністю реалізації інтересів суб'єкта способами і засобами, що є у розпорядженні інших суб'єктів.

У цьому дуже важливим є правильне розуміння поєднання волі й інтересу в змісті влади. Слід враховувати, що суб'єкт влади – це завжди носій

панівного інтересу і панівної волі. Тільки в такому поєднанні проявляється примус, насильство з боку носія влади. Без волі інтерес не має засобів примусу, а без інтересу воля не має сили примусу, вона не здатна сама створити залежність між необхідністю задоволення потреб і засобами їх задоволення. Саме завдяки тому, що інтерес, який перемиг, через вольове вираження здатний взяти під свій контроль засоби задоволення потреб інших суб'єктів, він стає «власником» такого соціального стану, як влада.

Отже, ні воля, ні інтерес самотійно не можуть сформувати стан влади, але, об'єднавшись і встановивши контроль за формуванням і реалізацією інших інтересів, вони формують владу. Виходячи з цих міркувань, можна визначити зміст політичної влади. Вона є вольовим вираженням інтересів панівної соціальної групи (клас, мафія, олігархія тощо) в діяльності державних і громадських органів. Державна влада відрізняється від політичної не сутністю, а змістом і обсягом, спрямованістю діяльності. Сутність влади є єдиною, вона виражається залежністю між необхідністю реалізації інтересів суб'єктів і можливістю їх реалізації, панівною волею, яка контролює і виражає їх.

2. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Ви розкрили два найважливіших елементи, що передають сутність влади, — це панівний інтерес і панівна воля, яка його виражає. Але ж влада, як Ви стверджуєте, як панування інтересів і волі не зможе реалізуватися без певних засобів забезпечення цього панування. Це що — третій елемент, ознака влади? Які конкретно засоби забезпечення панівного інтересу і панівної волі, яка його виражає, існують в арсеналі влади?

Відповідь Василя Сіренка:

Питання про засоби забезпечення влади не характеризує її сутності, але органічно пов'язане з владою як умовою її прояву. Без засобів забезпечення реалізації панівного інтересу і панівної волі влада не відбудеться. Не зможе реалізуватися. При цьому найважливішим, необхідним, обов'язковим засобом забезпечення реалізації влади є примус. Як засіб забезпечення панівного інтересу і панівної волі, яка його виражає, примус є обов'язковою ознакою будь-якої влади. В іншому разі, з одного боку, влада як панування інтересів і волі не зможе реалізуватися, а з другого — будь-яка влада як обов'язковий атрибут свого існування зустрічає протидію, прагнення підвладних або вийти з-під контролю, або вкласти в свою поведінку власне розуміння владореалізації. Ці передумови — необхідність реалізації панування інтересів і волі, а також можливість протидії підвладних — зумовлюють такий необхідний елемент влади, як примус, що існує у будь-якому суспільстві. Рівень примусу може бути різним: від прямого насильства до звичайної наявності засобів примусу, потенційної загрози його застосування. Але це не порушує загального висновку, що примус є органічним елементом влади, який використовується як засіб її реалізації. Говорячи про засоби реалізації влади, необхідно наголосити на найважливішому значенні державної організації суспільства з її «додатками» — армією, поліцією, чиновниками, судьями та ін.

У суспільстві всі загальні встановлення опосередковуються державою, набувають політичної форми. У цьому аспекті держава і постає елементом, засобом владовідносин.

Найважливішим засобом забезпечення влади є власність. Існує підхід,

згідно з яким сутність і значення влади виводяться із змісту власності через політику і політичні інтереси класів, страт, груп тощо. Відомо, що економічні відносини проявляються насамперед як інтереси людей. Це — сутнісна методологічна основа для розуміння взаємозв'язку інтересів і власності, а отже — влади, оскільки власність як основний елемент виробничих відносин обумовлює майже всі соціально-економічні відносини з організації виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ, потреб та інтересів людей. Це визначає соціально-класову структуру суспільства. На власності ґрунтується вся юридична та політична структура суспільства. І цілком природним є те, що власність у класовому суспільстві нерозривно пов'язана з владою.

Люди, які прагнуть до панування в суспільстві, обов'язково повинні завоювати найголовніші позиції або у сфері власності, або в сфері влади. У суспільстві, яке розвивається еволюційним шляхом, клас, що панує у сфері власності, неминуче формує і владу, і її органи. У революційні переломні епохи часто буває навпаки: клас, який завоював владу, стверджує також і нові форми власності. Тому від класового змісту влади безпосередньо залежать і форми власності, що утвердилися в суспільстві, і навпаки, — від форм власності безпосередньо залежить і класовий зміст влади. У розподілі власності в суспільстві закладено джерело класового панування тих чи інших владних відносин.

Отже, надзвичайно важливим для дослідження співвідношення влади і власності є з'ясування змісту форм власності, а також затвердження цих форм як пріоритетів суспільного розвитку.

Найважливішим для розуміння залежності між власністю і владою є з'ясування змісту таких форм власності, як державна, колективна, трудова, нетрудова, приватна, а також така форма власності, як всенародна власність.

При цьому викликає подив і нерозуміння той факт, що в Конституції України є згадка лише про три форми власності: державну, приватну та комунальну, і зовсім не йдеться про колективну, кооперативну, акціонерну, трудову форми власності, хоча без цих форм є майже неможливим реальне життя суспільства. Мабуть, автори Конституції України мали дуже поверхове уявлення про зміст категорії «власність» та її значення для економічної, політичної та соціальної сфер життя суспільства і держави.

Також у Конституції продемонстровано повну недооцінку форм власності, їх місця і пріоритетів у суспільному розвитку. Хоча саме в пріоритетах, в домінуванні, у перевазі тих чи інших форм власності і приховані сутність і зміст того чи іншого суспільного ладу. Пріоритети колективної форми власності утворюють соціалістичне суспільство, а пріоритети приватної власності є головною і вирішальною ознакою капіталістичного буржуазного суспільства.

Тому недооцінка форм власності, їх розвитку і пріоритетів можуть негативно позначитися на долі державності та добробуту народу. Можна говорити і про інші засоби забезпечення реалізації державної влади. Наприклад, про її легальність та легітимність, про її реалізацію за допомогою механізму державного управління, про устрій державної влади, маючи на увазі форму правління, політичний режим, форму державного устрою. Дуже важливим для забезпечення формування та реалізації панівного інте-

ресу і панівної волі, що її виражає, є громадська думка, яка або виправдовує її існування, або засуджує його.

Це не менш важливо, ніж силові структури держави, оскільки влада, знехтувана суспільною більшістю, «провисає», вона не має опори в суспільстві, і вона стає приреченою на руйнування, хоча в її розпорядженні є і армія, і поліція й інші силові структури. Так закінчують свій шлях тиранії, деспотії, тоталітарні й інші авторитарні режими. Ось чому вся політика пройнята боротьбою за громадську думку щодо тієї чи іншої політичної сили, яка намагається завоювати або утримати владу.

Особливо яскраво і наочно цей процес демонструється під час виборчих кампаній. Поза сумнівом, найважливішим засобом забезпечення влади є право, законодавча і нормотворча діяльність. Опис засобів забезпечення влади можна продовжувати, але головним є те, що влада є дуже складною соціальною категорією і для підтримання її життєдіяльності потрібно дуже багато передумов, умов та обставин. Врахувати їх, зміцнити або зруйнувати — це головне завдання політичних сил, що прагнуть до оволодіння владою та її утримання.

3. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Ви розкрили сутнісне розуміння влади як вольового вираження інтересів. Але ж існують й інші підходи до поняття сутності влади. Наприклад, змістовна основа влади. Адже будь-яка влада проявляється не лише як примусова сила, насильство, а й як сила творча, в організації спільних справ, у соціальному управлінні тощо. Давайте, якщо можливо, докладно розглянемо владу як конкретне соціальне явище.

Відповідь Василя Сіренка:

Питання про творчу, організуючу природу влади є дуже цікавим, багатограним і багатоаспектним, воно може бути темою спеціального окремого обговорення, але в контексті нашої розмови я спробую зробити загальний начерк цього боку змісту влади. Головне — усвідомити, що влада як організуюча творча сила — це не суб'єктивне свавілля, а об'єктивна необхідність і суспільство має право вимагати від влади активно проявляти цю властивість.

Класик зазначав, що регулярність і порядок — необхідні умови будь-якого способу виробництва, того, наскільки швидко він має набути суспільної стійкості й незалежності від простого випадку або свавілля. Необхідність управління як суспільна потреба, як умова суспільного розвитку виникла разом із становленням суспільства. Спільна діяльність людей викликає потребу в організації їх об'єднання, встановлення певного порядку, що дає членам суспільства змогу через узгодження і суперечливість інтересів досягати своєї мети.

Потреби людей як умова їх життєдіяльності задовольняються не безпосередньо, а через виробництво і громадську організацію, що передбачає необхідність формувати між людьми зв'язки свідомо-вольового характеру.

Управління здійснюється не заради себе самого і не визначається природою власного руху, а впливає з руху інтересів людей, їх спільної праці, з потреби узгодити індивідуальну роботу і дії. Здійснення управління як владовідносин через природу спільної праці неминуче пов'язане з необхідністю впливу на свідомість і волю, а через них — на поведінку і діяльність людей. Саме це і об'єднує управління і владу. І найбільш виразно цей зв'язок проявляється в діяльності держави.

Оскільки держава — політико-управляюча організація, що діє в різних сферах суспільного життя, перед державним управлінням стоїть першочергове завдання практично організувати планомірне виробництво і розподіл продуктів, що необхідні для існування десятків мільйонів людей. Це завдання не скасовується і в умовах ринку. І якщо чогось не вистачає чи потреби суспільства не задовольняються, то люди слушно вимагають з носіїв влади, а не з бізнесменів як головних секторів ринку. Ось ця прозаїчна необхідність забезпечувати задоволення потреб мільйонів членів суспільства і змушує владу займатися спільними справами, творчою, рутинною управлінською діяльністю. Завоювавши владу, і щоб її втримати, не втратити, суб'єкти — носії влади змушені діяти, щоб задовольняти потреби більшості, інакше панівна меншість втратить владу. Г. Гегель зазначав, що при «ближчому розгляді історії ми переконалися у тому, що дії людей випливають з їхніх потреб, їхніх пристрастей, їхніх інтересів, їхніх характерів і здібностей і до того ж таким чином, що спонукальними мотивами в цій драмі є лише ці потреби, пристрасті, інтереси і лише вони відіграють головну роль».

Встановлюючи певну систему вимог, заборон і дозволів, держава дістає можливість керувати поведінкою людей. Це і є доказом того, що влада є сутнісним елементом управління. За допомогою управління суспільство усвідомлює свої корінні інтереси і з позицій їх формування та реалізації встановлює певні пропорції задоволення потреб. Але які інтереси на конкретному етапі розвитку суспільства корінні й головні — це питання політики, питання влади.

Сенс управління полягає в тому, щоб, виходячи з корінних інтересів

більшості народу, спрямувати рух інтересів усіх членів суспільства в певні рамки, межі, встановити пропорції, пріоритети, що найбільш оптимально відповідають соціально-економічній природі суспільства, політичним цілям та завданням більшості. Через правову форму владність як властивість управління постає засобом регулювання організації соціальних процесів, забезпечення необхідної узгодженості та дисципліни як умови життєдіяльності суспільства. Отже, влада, тобто носії влади, зобов'язані грамотно сформулювати мету діяльності суспільства, знайти кошти, методи і способи її досягнення, створити організацію, механізм реалізації влади і управління. Це дуже складні проблеми, які не доступні всім, хто бажає отримати владу.

Ось чому творча сторона влади в Україні реалізується вкрай незадовільно. За весь період реформ владу в Україні здійснювали малопідготовлені, «випадкові» люди, які здатні виголошувати промови на мітингах, але виявилися нездатними до творчої діяльності.

4. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Розглянувши категорію «влада» як з точки зору абстрактного феномену, так і конкретного соціального явища, давайте змодельємо владу України: чий інтереси і потреби вона нині виражає, кому служить, ким використовується, кого захищає, а кого пригнічує?

Відповідь Василя Сіренка:

Ви запитуєте: кому служить нині влада в Україні, чий інтереси і потреби виражає, ким використовується, кого захищає, кого пригнічує? Це хороші запитання, актуальні, навіть злого-

денні в теперішніх умовах, адже минуло 18 років реформ і прийшла пора запитати у можновладців про їх діяння. Я думаю, що виходячи з визначальної ролі власності щодо влади і виходячи з можливості активного впливу влади на економічні процеси, на рух форм власності, нині влада в Україні служить тому вузькому колу великих власників, які привласнили собі юридико-економічний контроль над базовими найбільш прибутковими галузями народного господарства. Враховуючи те, що влада в Україні формується і реалізується під впливом і контролем крупного капіталу, то висновок є таким: влада в Україні висловлює і служить інтересам великих власників. Вони — великі власники — через державний механізм, політичні партії, профспілки, ЗМІ та інші форми державного механізму використовують владу для власного збагачення, пригнічуючи і навіть доводячи до вимирання народ України.

Всі ті величезні обсяги власності у вигляді найбільших підприємств, галузей промисловості, що можуть забезпечувати на високому (не нижче західних стандартів) рівні все населення України, належать нині кільком кланам українських нуворішів, які, узурпувавши власність через грабіжницьку приватизацію, узурпували також владу в Україні. Тому запитання, кому служить влада в Україні та чиї інтереси виражає, після 18 років ліберальних реформ звучить риторично. Відповідь є очевидною: вона служить тим приблизно 300-м родин, які володіють контрольними пакетами акцій основних галузей народного господарства. Тому часто в пресі, особливо у виданнях «лівих» партій, можна прочитати, що влада в Україні належить олігархії, тобто вузькому колу, дуже багатим власникам. При цьому не-

обхідно зауважити, що олігархи України, як і інших країн, поділені на окремі клани, які ведуть між собою жорстку, а іноді й жорстоку боротьбу за владу і власність, і це у багато разів посилює страждання народу, оскільки не вдається виробити єдині критерії поведінки владних структур. Окремі клани контролюють окремі сегменти (структури) влади, і це призводить до постійного конфлікту, протистояння державних органів, що паралізує владу як виразника інтересів усього суспільства. Досить вказати на суперечності та колізії між парламентом, президентом і урядом, щоб зрозуміти, що владі — не до інтересів народу, вона з'ясовує відносини між олігархічними кланами.

5. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Василю Федоровичу! Давайте тепер перейдемо від загальнотеоретичних питань про владу до конкретних, а саме — стосовно організації влади в Україні. Так, у чинній Конституції України трапляється вживання терміна «влада» в різних значеннях, зокрема, «влада народу», «державна влада», «виконавча влада», «судова влада», «влада органів місцевого самоврядування». Крім того, часто чуємо вживання терміна «публічна влада». Що в цьому переліку значень влади є об'єднуючим началом? Як саме цей перелік значень влади можна упорядкувати?

Відповідь Василя Сіренка:

З'ясовуючи поняття «влада», ми з Вами торкнулися сутнісних аспектів, але в характеристиці влади вони не є вичерпними. У загальноновживаному аспекті, на практиці під владою часто, і певною мірою виправдано, розуміють: право і можливість розпоря-

джатися, керувати, підкоряти своїй волі; взагалі — могутність, панування, силу; посадових осіб, керівництво, адміністрацію; політичне панування, право управління державою або регіоном, органи, наділені таким правом; орган держуправління, уряд тощо. Всі ці розуміння влади на практиці «працюють» як образне, метафоричне слововживання, як явище, що насправді існує. Приблизно так само «працюють» і такі поняття, як «влада народу», «державна влада», «судова влада» та інші. З одного боку, — це абстракція, «з якою за руку привітатися здається неможливо», а з другого — це конкретне соціальне явище, яке щодня, щохвилини проявляється в реальному житті. Наприклад, усі громадяни країни мають відносини з державними органами, деякі — з судовими органами, органами місцевого самоврядування. У кожному конкретному випадку вони мають справу з владою, а це і є тим спільним, що об'єднує ці поняття.

Річ у тому, що людина живе в світі різноманіття потреб, і щоб їх задовольнити, вона змушена шукати можливості і засоби їх задоволення. А ці можливості, або більшість із них, перебувають у розпорядженні влади, тобто осіб, які наділені владними повноваженнями, які «працюють» у певній сфері діяльності. Тому скільки б понять влади ми не давали, їх об'єднує спільний початок — влада як володар можливостей задоволення особистих, колективних, громадських потреб. Від влади залежить можливість задоволення потреб — це і є тим спільним, на чому тримається життєдіяльність суспільства.

Звідси походять і такі поняття, як параліч влади (нездатність діяти), важелі влади (органи), вакуум влади (безвладдя) та ін. Що ж до публічної

влади, то це велика складна і надзвичайно проблемна тема, яка може бути предметом окремої розмови. Але в контексті Вашого запитання слід підкреслити, що поняття публічної влади є об'єднуючим для всієї влади в державі й політичній системі суспільства. Річ у тому, що ми називаємо владу публічною не лише тому, що вона призначена для публіки, суспільства, що вона здійснюється гласно, відкрито, в присутності публіки, а й насамперед тому, що вона виокремилася і піднеслася над суспільством як сила, що протистоїть суспільству і тримає його в покорі. У цьому розумінні публічна влада є своєрідним скріпленням, елементом, що пов'язує всі види влади, що існують у суспільстві. Від публічної влади як сутнісної сили, що керує суспільством, беруть свій початок всі форми влади, тому публічну владу можна вважати об'єднуючим началом всієї влади, які впорядковані в Конституції держави як Основному Законі країни.

6. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Хотілося б з'ясувати також питання, пов'язане з принципом поділу влади. Що це за принцип, доктрина, теорія? Коли і навіщо цей принцип з'явився, яку роль відіграє у владі, державі, суспільстві? Яке значення для системи поділу влади мають інтереси? У чому полягає значення для поділу влади так званої системи стримувань і противаг?

Відповідь Василя Сіренка:

Що стосується принципу поділу влади, то він, з одного боку, докладно досліджений у навчальній і публіцистичній літературі, а з другого — по-різному розуміється і тлумачиться представниками різних політичних сил і

наукових кіл, виходячи з їхніх інтересів. Однак через неправильне щодо природи влади розуміння принципу поділу влади можуть виникати серйозні колізії між державними органами, навіть у тих випадках, коли їх не повинно бути, зважаючи на вимоги Конституції. Дехто розуміє поділ влади як повне відокремлення гілок влади, як їх незалежність і суверенність. Але це зовсім не так. Річ у тому, що двох або трьох гілок влади, рівноцінних в одній державі, не може бути в принципі. Це, як говорив К. Маркс, «безглуздя на кшталт квадратури кола». Адже що означає єдність влади у своєму змістовному вираженні? Це означає, що в державі не може бути різних державних гілок влади (органів), неоднакових за своїми цілями, природою, засобами та методами державного впливу. Єдність державної влади визначається єдиною природою пануючих у суспільстві соціальних груп, які мають загальну назву — народ, влада народу.

Єдиним джерелом державної влади є народ. Звідси випливає єдність принципів цілей і напрямів діяльності державної влади, що обумовлено необхідністю ведення «спільних справ», досягнення «загального блага» та узгодженого управління суспільством, протистояння хаосу, суспільній ентропії та анархії. Нарешті, — це організаційно-правова або конституційна єдність, що зумовлена приписами Конституції — Основного Закону країни. Наприклад, якщо в ст. 1 Конституції зазначено, що Україна є суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова держава, то ці принципи є обов'язковими для всіх гілок державної влади. А стаття 6 вказує, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Консти-

туцією межах і відповідно до законів України. У статті 19 йдеться про те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Отже, єдність державної влади є визначальним принципом, власне, ідеї поділу влади, де йдеться про поділ функцій, повноважень, організаційно-правове, технологічне відокремлення. Тому протистояння влади, що проявляється у вигляді боротьби за висунення тих чи інших цілей, їх пріоритети, тлумачення Конституції або відмінності у формах і методах досягнення конституційних цілей є проявом боротьби класових, у нашій дійсності — кланових, соціальних інтересів із використанням прозаїчного поділу праці у здійсненні державної влади.

Загальний висновок: державна влада за своєю суверенною природою є єдиною і неподільною, але для зручності реалізації функціонально поділена на окремі гілки, кожна з яких повинна «працювати» на загальну мету в інтересах більшості членів суспільства. І якщо б точно, невідворотно, послідовно виконувалися вимоги Конституції, то українське суспільство навіть і не відчувало б того факту, що в Україні діє принцип поділу влади. У нормальній правовій державі протистояння влади — це кризове явище, а для України це стало буденною нормою політичного життя.

Саме поділ влади як конституційний принцип організації державної влади в Україні використовується для протистояння конфлікту боротьби між олігархічними кланами. Для цього одна група олігархів використовує президента, друга — уряд, третя — парламент, а всі разом вони максимально

як інструменти використовують за допомогою корупції весь державний механізм, особливо силові відомства: прокуратуру, МВС, СБУ, митницю, податкові служби і особливо судову систему. Конституційний поділ влади в Україні, запровадження принципу стримувань і противаг між владою призвели до постійного протистояння між парламентом і президентом, президентом та урядом, урядом і парламентом. Ця боротьба спостерігається протягом усього періоду реформ і їй не буде кінця, допоки в Україні не буде сильною президентська влада.

Не слід забувати, що принцип поділу влади передбачає поділ законодавчої, виконавчої та судової влади. А де тут місце президента? Тільки в одному разі, якщо президент очолює виконавчу владу і несе відповідальність за її діяльність. В Україні ми такого положення, згідно з Конституцією, не спостерігали і не бачимо й нині. Отже, президентська влада не відповідає природі поділу влади і повинна займатися загальними функціями держави, включаючи представницькі, але не втручатися в повсякденне управління. Тільки такий підхід позбавить Україну від конфлікту між гілками влади. Для цього необхідно послідовно, невідворотно, жорстко довести до завершення розпочату конституційну реформу переходу до парламентської форми правління, де принцип поділу влади реалізується найбільш послідовно, демократично, у правовому режимі.

Основна принципова відмінність президентської форми правління від парламентської — це порядок формування і відповідальності уряду. Президент до цього порядку не повинен мати прямого відношення.

Нині в Україні принцип поділу влади в своєму класичному розумінні

не працює. Але він запрацює, коли буде доведена до кінця конституційна реформа і буде змінена форма правління з президентсько-парламентської на парламентську.

7. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Питання про народовладдя чи влада народу. Відповідно до ч. 2 ст. 5 Конституції України Український народ є єдиним джерелом влади в нашій державі. Зважаючи на це, як можна розцінювати явне ігнорування результатів всеукраїнського референдуму, який відбувся 16 квітня 2000 р.? Інший приклад. З точки зору існуючої в Україні пропорційної системи виборів, чи можна взагалі говорити про народовладдя, про владу народу, якщо доступ до влади фактично узурпований політичними партіями, які позбавили кожного громадянина його конституційного права вільно бути висунутим кандидатом у депутати і бути обраним до органів державної влади?

Відповідь Василя Сіренка:

Про те, що народ є джерелом влади в державі, нині записано в більшості конституцій, де встановлені демократичні форми правління. Але що це насправді означає? Це означає, що народ, тобто відома організована культурна більшість населення країни, завжди має можливість встановити таку владу, яка відповідає його очікуванням, сподіванням, інтересам і потребам. Народ, як говориться, завжди має такий уряд, якого гідний, і в цьому є частка правди. Народ є джерелом влади, тому що він формує владу шляхом виборів у мирний час і шляхом революцій у смутні часи, коли правителі, можновладці доводять народ до крайньої межі у відстоюванні

своїх інтересів. Це — офіційна формальна точка зору. А реальний стан справ є дещо іншим. Народ є керованим. І керування народом, його настроями, очікуваннями, надіями в нинішніх умовах перебуває в руках тих, у кого є інструменти впливу на свідомість людей.

Нині вже немає прямої залежності між матеріально-соціальним становищем людей і їхньою поведінкою. У цих відносинах є дуже серйозний посередник: маніпуляція свідомістю людей. Люди перестали довіряти своєму здоровому глузду, перестали аналізувати реальні умови свого життя, причини цих умов, шляхи їх зміни. Люди стали заручниками міфів, ЗМІ, телебачення та інших інструментів впливу. Отже, у кого перебувають ці інструменти — той і є на сьогодні в Україні господарем становища, реальним джерелом влади. А такими господарями є великі власники — саме вони володіють усіма каналами телебачення, усіма шоу, всією культурною обслуговою капіталу. І навіть науковою і релігійною обслуговою, оскільки капітал запросто купує все, що може служити зміцненню його влади. Як за цих умов можна говорити про народ як джерело влади? Формально і потенційно — так, джерело, а фактично джерело — великий капітал — та нікчемно мала частина народу, яка захопила власність у народі через брудну грабіжницьку приватизацію, встановила свою владу і представила її як владу народу. Я думаю, що той, хто стверджує, що теперішня влада від народу, є просто лицеміром.

Це влада над народом. Це ярмо, з яким у народу свої рахунки і яке народ зможе рано чи пізно скинути, щоб залишитися живим народом ще в багатьох прийдешніх поколіннях. Ви запитуєте про ігнорування підсумків результатів референдуму 16 квітня

2000 р. І що тут дивного: одна частина олігархів на чолі з колишнім президентом Л. Кучмою організувала референдум, маючи власні інтереси, а друга частина олігархів, яка засідає у парламенті, проігнорувала його. Це — наслідок поєдинку між кланами. Народ спробували використати як інструмент, засіб тиску — не більше того. І чи знав громадянин, за що він голосує на референдумі? Чи думав про ті наслідки, які настануть при його реалізації? Організаторів референдуму це не цікавило. Я думаю, це був «порожній», «мертвий» референдум, як плід боротьби кланів, і плакати за ним не варто, а варто швидше забути, як брудну спробу вкотре обдурити народ. Ми маємо бути вдячними долі, що результати цього референдуму не реалізувалися, і в Україні не утвердилася авторитарна диктатура. Що стосується виборів за закритими партійними списками, то це, поза сумнівами, на мою думку, — грубе порушення Конституції та узурпація влади політичними партіями. У політичній системі суспільства є й інші «актори» (крім партій), які також мають право претендувати на місця в парламенті. Це — громадяни, об'єднання громадян (позапартійні), ті самі трудові колективи тощо.

Будь-яка виборча система повинна забезпечити право громадянина бути обраним (без посередників) до органів влади, і право виборців — знати за кого конкретно вони голосують. Це елементарне загальне право. Але якщо воно ігнорується, отже, відбувається знущення над демократією, над правами людини, здійснюється брудна маніпуляція свідомістю мільйонів виборців. Звичайно, можновладці розуміють, що коли їхні конкретні прізвища з'являться перед виборцями, то не кожен з них потрапить у владу.

Тому нині боротьба за чисту, об'єктивну, гласну, чесну виборчу систему — це боротьба за демократію, права людини і громадянина.

8. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Наступне запитання стосується організації законодавчої влади. У науковій літературі неодноразово порушувалося питання про структуру парламенту і, зокрема, його двопалатність. Хотілося б почути Ваші аргументи «за» і «проти» двопалатного парламенту в Україні.

Відповідь Василя Сіренка:

Питання про двопалатний парламент не є новим. Вона дискутувалося майже в усіх країнах у періоди становлення держави та її організації. І тепер воно час від часу виникає навіть у країнах «старої» демократії, де другу палату парламенту часто розглядають як анахронізм, рудиментарний орган середньовіччя. Але двопалатний парламент — це не формально академічне питання, а питання політичного вибору. Тут стикаються прогресивні й реакційні інтереси народу і панівних кланів олігархії, демократії, диктатури тощо.

Коли йдеться про федеративну державу — без двопалатного парламенту не обійтися. А ось в унітарній державі, до якої належить і Україна, спори про доцільність двопалатного парламенту мають яскраво виражений практичний інтерес. Зазвичай на користь двопалатної системи парламенту висувуються такі аргументи: по-перше, прагнення до більш стійкої рівноваги сил між законодавчою і виконавчою владою, при якому нічим не обмежена влада однієї палати стримується створенням іншої палати, що формується на інших засадах, і, по-друге, бажання змусити парламентську машину якщо

і не більш ефективно, то більш «слухняно» діяти завдяки наявності «контрольної» палати. А та аргументація для зовнішнього формального обґрунтування. А головна причина існування двопалатних парламентів у сучасних демократіях полягає в тому, що велика буржуазія боїться втратити владу, боїться самої можливості перемоги лівих сил у парламенті. Завдання верхньої палати полягає в тому, щоб гальмувати, стримувати діяльність уряду, що спирається на ліву більшість у нижній палаті.

Ніхто з учених-державознавців не заперечує того факту, що верхня палата майже завжди є більш консервативною, ніж нижня. Та й за способом формування і щодо персонального складу вона ближче до виконавчої та президентської влади. Тому всі президенти хочуть мати під рукою слухняний інструмент управління законодавчою владою у вигляді верхньої палати парламенту. Існує «набір» особливих умов обрання верхніх палат парламентів, який передбачає: 1) формування верхньої палати шляхом непрямих виборів; 2) обмеження права бути обраним до складу верхньої палати більш високим віковим цензом; 3) встановлення чисельності складу верхньої палати меншою порівняно з нижньою палатою; 4) встановлення більш тривалого порівняно з нижньою палатою терміну повноважень членів верхньої палати; 5) введення часткового порядку оновлення верхніх палат; 6) проведення виборів до верхньої палати в інший час порівняно з виборами до нижньої палати.

Як бачимо, створено цілий конституційний механізм, що дає змогу реалізувати інтереси великого капіталу через верхню палату парламенту. В аргументації, що виправдовує існування верхньої палати, багато лицемірного,

брехливого. Наприклад, думка про те, що у верхній палаті будуть представлені інтереси регіонів або окремих місцевостей, суперечить тому факту, що майже в усіх країнах з двопалатним парламентом представлені не регіональні, а загальнодержавні політичні партії. Що ж до думки, що дві палати більш адекватно, повно передають, виражають інтереси виборців, ніж одна палата, то це легко парирується тим, що точність відображення в парламенті впливу партій серед виборців залежить від виборчої системи, а не від кількості палат у парламенті.

Ще одним аргументом проти двопалатного парламенту (в умовах України найважливіший) є те, що інтереси регіонів, особливо в місцях компактного проживання однонаціонального складу населення, мають тенденцію прямувати в бік автономії, відокремлення від цілого. І ця тенденція, як свідчить історична практика, яскраво підтверджує той висновок, що створення двопалатного парламенту в Україні може різко каталізувати, підштовхнути до національного сепаратизму. Ці тенденції є особливо сильними у федеративних державах. Тому федеративний устрій України є неприпустимим, якщо ми виступаємо за її єдність, соборність і цілісність та не бажаємо прояву сепаратизму.

Отже, якщо зважувати «за» і «проти» двопалатного парламенту в унітарній державі, то в інтересах демократії, захисту прав і свобод громадян необхідно віддати перевагу однопалатному парламенту, а в інтересах створення олігархічного авторитарного механізму влади — більше можливостей за двопалатним парламентом.

9. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Запитання про інститут Президента України. Наскільки досконалим є нинішній конституційно-правовий статус нашого Президента? У чому полягає причина гострого суперництва Президента України та Прем'єр-міністра? Президент має обиратися всенародно чи в парламенті? Це питання останнім часом порушується деякими політичними партіями.

Відповідь Василя Сіренка:

Щодо інституту Президента України, то слід зазначити, що у слов'янських народів генетично простежується потяг, тенденція до вшанування вождів. Коли згадати історичні події, які виникали на території, населеній слов'янами, то без сильних вождів слов'яни вистояти не могли. Тому вождь, князь, гетьман, цар, а тепер — президент як інститути завжди мали в народі харизматичний характер. За часів незалежності народу України не пощастило обрати розумного, грамотного, корисного для народу президента. З президентською владою в Україні пов'язані скандали, свавілля, беззаконня і конфлікти. Річ у тому, що як будь-який вождизм, харизматичне лідерство, інститут президента виправдовує своє існування в період революційних, переломних станів суспільства, а в періоди мирних станів потрібні інші форми правління, інші, більш демократичні співвідношення між гілками влади. Президентська чи президентсько-парламентська форми правління — це форми, що передбачають авторитарні, навіть диктаторські режими управління в країні. Однак це повністю суперечить тій сукупності прав і свобод, які проголошені в Конституції України. Парламент — уособлення демократії в країні, а президент

уособлення особистої влади, вождя, незаперечного авторитету, навіть диктатора. Тому — це два антиподи, між якими ніколи не може бути належної згоди. А за умов, коли великі власники (олігархи) свої інтереси пов'язують із діяльністю різних гілок влади — і поготів. Президент, як уже зазначалося, «не вписується» у принцип поділу влади, тому що він не очолює виконавчої влади. Тріада конституційного формування влади: народ — парламент — уряд, не передбачає інституту президента. В умовах формування української демократії інститут президентства — це данина минулому, данина політичній традиції, яка майже вижила себе у ХХІ ст.

Президент в Україні можливий або як диктатор, або, скажімо, як англійська королева, що править, але не управляє. Президент може бути главою держави з представницькими функціями, з повноваженнями нагороджень, прийому послів, їх вірчих грамот та інших церемоніальних дій. Але Президент не повинен втручатися в діяльність законодавчої, виконавчої та судової влади. Що стосується обрання президента, то поки що українське суспільство не має того рівня політичної культури, щоб відмовитися від обрання президента всенародно. З часом, коли повноваження президента будуть обмежені, як того вимагає парламентарна форма правління, суспільство вимагатиме, щоб не витрачати кошти на вибори, обирати президента у парламенті. І це буде правильно, адже президентські амбіції занадто великий наклад для скарбниці. Президентське оточення, включаючи канцелярію, на своє утримання витрачає грошей не менше, ніж парламент. А з точки зору ефективності, на мою думку, — це на 80 % порожні витрати бюджетних коштів. Що сто-

сується протистояння Президента та Прем'єр-міністра, то це, швидше, протистояння олігархічних кланів і особистостей, ніж державних інститутів. Це саме той випадок, коли стародавні римляни говорили «шукай інтерес і знайдеш відповідь». Хоча одна з причин такого протистояння полягає також у тому, що президентське оточення прагне втручатися в управлінський процес у країні, не відповідаючи за управлінські дії. Думаю, що жодний уряд такого свавілля терпіти не стане. Ось і маємо конфлікт. Причина: протистояння інтересів кланів і свавілля влади президента.

10. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Нині навколо проблем організації виконавчої влади в Україні точиться чимало політичних і правових дискусій. Багато в чому вони виправдані, адже щось не так у нас сьогодні відбувається в питанні оптимального збалансування повноважень виконавчої влади в межах змішаної форми правління. Так званий дуалізм виконавчої влади, закріплений Конституцією України, — це оптимальний засіб для ефективного устрою влади? Система двовладдя у виконавчій владі — це нормальне, на благо України, явище?

Відповідь Василя Сіренка:

Що стосується дуалізму виконавчої влади, то це давно наболіла тема і вона достатньо розумно розкрита в науковій і публіцистичній літературі. Паралельне існування місцевих адміністрацій як президентської вертикалі влади і рад, які уособлюють місцеве самоврядування, себе майже зжило. Влада на місцях повинна бути самокерованою. Адміністрації необхідно скасувати, а всю повноту влади передати

місцевим радам та їх виконкомам. І нехай люди на місцях забезпечують самостійно власні інтереси, звичайно, під контролем закону і центральної влади. Дуалізм будь-якої влади — це дуже збиткове явище для реалізації влади. Його необхідно уникати і чим швидше, тим краще. Це підвищує відповідальність влади.

11. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Багатостраждальна судова влада за всі 18 років незалежності так і не піддавалася серйозному реформуванню, яке б забезпечило ефективний судовий захист прав і свобод громадян України. У чому полягає причина небажання проведення судової реформи? Нині тільки й чути про зосередження уваги одних — на тричленній системі побудови судових органів, інших — на чотиричленній, зі збереженням вищих спеціалізованих судів. Але хіба в цьому проблема? Головне в судовій владі — це її доступність, незалежність і справедливість у винесенні судових рішень. У цьому — основа судової реформи. Якою є Ваша думка з цього приводу?

Відповідь Василя Сіренка:

Ви запитуєте про реформування судової влади. Це одне із «старих», «хворих» і «проклятих» запитань становлення української державності. Суть проблеми полягає в тому, що вся державна влада в Україні, опинившись у руках нуворишів, тобто людей, які швидко і незаконно, не власною працею, збагатилися, зазнала тотальної корумпованості — як по вертикалі, так і по горизонталі. Можна наводити численні приклади того, як порушується закон через перемогу грошей над правовими вимогами. Але ж будь-

яке порушення закону — це конфлікт, а конфлікт вирішується в суді, отже, суд об'єктивно став мішенню для корупціонерів. І за роки незалежності замість справедливого суду створена тотально корумпована система, яка не піддається реформуванню простим прийняттям законів про судоустрій, статус суддів тощо. Прийняття будь-яких «правильних» законів про організацію та діяльність роботи судів, структурування і членування судових органів до поліпшення роботи судів не приводять до того, що залишається недоторканною головна влада судової системи — корупція в судах. Отже, необхідно насамперед через законодавство створити в судах антикорупційний механізм, який давав би змогу самоочищатися судовій системі. Це має бути конкретний механізм, де судді та їхні зв'язки і відносини повністю контролюються. Також має бути встановлена невідворотність покарання за кожне незаконне рішення. І кожне незаконне рішення повинно бути виявлено. Судді, з одного боку, мають бути звільнені від будь-якої опіки і залежності від голів судів, а з другого — кожне незаконне рішення судді має стати надзвичайною подією в суді.

Родичі не повинні працювати в одній судовій системі. Судді і сторони конфлікту не повинні мати можливості зустрітися за межами судового засідання. Можна навести десятки таких положень ланок антикорупційного механізму, який необхідно узаконити, щоб дійсно реформувати судову систему та зробити суд, як Ви говорите, доступним, незалежним і справедливим. Я вже не говорю про те, що суди в Україні постійно недофінансуються. Це ганьба і одна з причин їхньої корумпованості. Слід врахувати і той факт, що правлячому класу, олігархам вигідні корумповані суди.

У них є чим платити, а тому страждають від теперішньої судової системи пересічні громадяни, дрібна буржуазія, чесні трудівники, а тіньовий капітал «засіває» доларами кабінети суддів і виграє завідомо незаконні справи. Тому справжня судова реформа ще попереду. Вона відбудеться тоді, коли до влади в Україні прийдуть люди, які вболівають за Спільну Справу і працюють на Загальне Благо, а не на клани БЮТ, Регіонів, НУНС та інших.

12. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Існує також серйозна проблема в організації влади на місцях або, точніше сказати, місцеве самоврядування, де також панує безладдя і безвладдя. Якщо підійти до цього питання концептуально, то які Ви бачите підходи до реформування влади на місцях?

Відповідь Василя Сіренка:

Влада на місцях — це головна влада в державі, оскільки вона має справу з конкретною людиною та вирішує конкретні справи людей. Реформа місцевої влади повинна мати, на мою думку, такі цілі: ліквідувати двовладдя на місцях, встановити суворий правовий контроль за місцевою владою з боку центру, забезпечити достатнє бюджетне фінансування для вирішення місцевих проблем, забезпечити прозорість, гласність і демократизм у діяльності влади на місцях, кожна територіальна одиниця повинна мати власний фонд загального надбання, недоступний для приватного привласнення. Експлуатація цього фонду — додаткове джерело надходжень до бюджету. Це можуть бути муніципальні підприємства, території тощо, що не підлягають приватизації. Необхідним є створення антикорупційного механізму у владі на

місцях. Категорично ліквідувати зрощення місцевої адміністративної влади з правоохоронними та контролюючими органами. Можливо, варто піти на заснування спеціального правового контролю за діяльністю місцевої влади, як, скажімо, у Франції, у вигляді інституту префектів. Дати максимальне правове забезпечення участі громадськості у діяльності місцевої влади. Референдум та опитування мають стати постійними інструментами вдосконалення організації влади на місцях. Ось, коротко, моє бачення реформи місцевої влади.

13. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

Підсумовуючи блок запитань, що пов'язані з організацією державної влади в Україні, хотілося б також почути від Вас думку стосовно форми правління. Зокрема, існує точка зору, що нам необхідно перейти до класичних форм правління — або виключно парламентської, або президентської. Інші пропонують зберегти існуючу форму державного правління змішаного, напівпрезидентського типу. Яка Ваша думка з цього приводу? Адже саме в цьому, на моє переконання, криється основне питання ефективності організації публічної влади в Україні, яка нині, як ми вже зазначали, перебуває в стані глибокої системної кризи.

Відповідь Василя Сіренка:

Ви абсолютно праві, влада в Україні протягом усіх років незалежності перебуває в постійній системній кризі. І я думаю, що вона не вийде з нього, поки працюватиме не на Загальне Благо і Загальну Справу, загальнодержавний і загальнонародний інтерес, а на інтерес приватних осіб, — поки вирішуватиме, хто краще Партія

Регіонів, БЮТ чи НУНС і під їх класово-партійні інтереси реформувати Державу Україна.

Я категоричний прибічник парламентарної форми правління. У парламентській республіці створюється стійке, логічно вивірене, ставлення: виборці формують парламент і в ньому законну політичну парламентську більшість, яка формує уряд, відповідальний перед парламентом, уряд приймає управлінські рішення, народ погоджується або відкидає ці рішення і через депутатів, а іноді й безпосередньо, впливає на поведінку уряду. При гострій колізії інтересів між народом і урядом останній іде у відставку, а парламент формує новий уряд або проводить дострокові вибори. Таким чином, народ і державна влада за посередництвом парламенту беруть участь в єдиному процесі управління країною. Тут мало залишається місця для авторитаризму та узурпації влади — як при президентській формі правління. Уряд перебуває під постійним аналітичним контролем опозиції та вогнем громадської критики, а тому змушений діяти відповідально і зважено, віддаючи перевагу інтересам більшості, часто на шкоду панівним кланам. Відходячи від президентської форми правління, наша країна відійде від прямого протистояння виконавчої та законодавчої влади, від криз і скандалів, заснованих на інтересі олігархічного оточення президента, від постійних порушень Конституції й законів України, від зазначеного права, від прокурського, міліцейського та судового свавілля за вказівкою чиновників з президентського оточення. «Культурна» Європа, як колись демократичної форми правління у більшості країн, «обрізала» до мінімуму президентські повноваження і зняла з порядку денного політичного життя питання про авторитаризм і диктатуру,

створивши логічно послідовну взаємозалежну тріаду управління: народ — парламент — уряд. У цій тріаді народ, обираючи парламент, фактично обирає і уряд, відповідальний формально перед парламентом, а фактично — перед народом.

Масова вимога народу відправити у відставку уряд може означати також розпуск парламенту. Таким чином, у парламентській республіці організований народ має більше можливостей впливати на діяльність влади, ніж у президентській. Думаю, що конституційна реформа з метою переходу до парламентської форми правління запізнилася в Україні років на десять. І цим добре скористувалися українські нувориші. Адже не секрет, що «ділові» люди — ділки і діляги — пройдисвіти і авантюристи всіх мастей створювали навколо президентів свої «шайки» і використовували президентські повноваження в своїх інтересах, залишаючи суспільний, загальнонародний інтерес майже незабезпеченим. Перехід до парламентської форми правління радикально виправить цей перекис, недолік у побудові влади в Україні.

14. Запитання Олександра Святоцького Василю Сіренку:

І на завершення — про головне. Не секрет, що всі ці роки незалежності українська влада не проявляє належного заповзяття до гідного життя наших громадян, хоча про своє матеріальне благополуччя вдень і вночі виявляє занепокоєння, при цьому будучи практично безконтрольною і майже не відповідаючи за свою фактичну бездіяльність. Що, на Вашу думку, необхідно зробити, щоб влада стала відповідальною за свою діяльність чи бездіяльність, щоб вона стала підконтрольною суспільству? Як

саме примусити владу працювати в інтересах і на благо своїх громадян?

Відповідь Василя Сіренка:

Це найактуальніше і найважливіше питання для України. Влада в Україні підконтрольна великому капіталу, тим небагатом особам, які захопили контрольні пакети акцій найбільших ключових основних галузей народного господарства.

Контролювати владу в країні суспільство може тільки в тому разі, якщо основні галузі промислового виробництва перебуватимуть у розпорядженні суспільства, стануть загальним надбанням народу України, а точніше — будуть націоналізовані і стануть державною власністю. Ви бачите, що в умовах кризи навіть американці та західноєвропейці вдалися до націоналізації, щоб врятуватися від руйнівних наслідків кризи. Влада органічно нерозривно пов'язана з формою власності. Тому, щоб повернути Україну народові, треба забрати її у нуворішів-олігархів. А ліквідувати олігархію в Україні можна тільки через націоналізацію основних галузей промисловості. Тоді економічні досягнення України поповнюватимуть не зарубіжні рахунки олігархів, а бюджет України, а отже, — достаток громадян України. Змусити владу відповідально працювати на благо всіх громадян можна тільки через отримання прибутку з об'єктів власності в інтересах всіх громадян, а не окремих приватних осіб.

Держава повинна мати у своєму розпорядженні достатні матеріальні ресурси, щоб вирішувати соціальні проблеми суспільства. Ось — відповідь на всі запитання про те, на кого працює влада в країні.

Так, влада завжди буде на боці еліти, панівної меншості, але коли вла-

да у своєму розпорядженні має ресурс, з неї можна запитати, як вона ним розпоряджається, а коли не має — який з неї запит? Не слід забувати, що Україна 2009 р. виробляє лише 70 % від рівня 1989–1990 рр. У 1989 р. бюджет України становив 52 млрд дол. США, а нині бюджет України становить 40 мільярдів ослабленого інфляцією долара. 18 років реформ ми тільки руйнували і «з'їдали» те, що мали за роки радянської влади. І поки не досягнемо рівня розвитку економіки 1990 року, говорити про економічне зростання в Україні — обманувати простаків.

Щоб повернути країну народу і владу народу, необхідно повернути народу велику власність. І все стане на свої місця. Україна при своїх ресурсах — природних і людських — швидко вийде з кризи, і влада стане підконтрольною суспільству. Тільки тоді запрацюють й інститути громадянського суспільства, середнього класу, гласності, контролю тощо. Без власності у розпорядженні держави говорити про владу для народу, а тим більше про владу народу — порожні балачки. Ринок ніколи не дозволить панувати невластнику. У ринкових умовах панувати будуть тільки великі приватні власники. Однак якщо велику власність у них націоналізувати, справедливо повернути в розпорядження суспільства, то й влада змушена буде повернутися обличчям до потреб суспільства, а нині вона бачить тільки потреби нуворішів-олігархів. Необхідне поєднання двох начал — громадської великої власності і приватної трудової власності — це майбутнє України. На цих двох засадах і повинна базуватися влада. Тоді в Україні буде забезпечена з боку влади не лише формальна свобода, а й реальна справедливість.

А до забезпечення свободи і справедливості повинна прагнути публічна державна влада. У цьому — її призначення і служіння, за це з неї і спитають і їй відповідати.

Я вірю в мудрість народу, вірю, що народ обере собі владу, якої він гідний. А для цього необхідно реалізувати ідеї лівих політичних сил України. Але це

вже велика окрема тема і ми про неї поговоримо іншим разом.

Дякую за Ваші глибокі, розумні і значимі запитання. Сподіваюсь, що поміркувати над відповідями на них буде корисно і нашим читачам.

Дякую Вам за згоду на інтерв'ю, змістовні, цікаві та вичерпні відповіді.